

اداره مرکزی :

آنقره ده ، استانبول جاده سنده آنقره
معارف امینکی یاننده کی دائره

استانبول بوروسی :

استانبولده ، باب عالی جاده سنده ۸۷ نوروده
دائره مخصوصه

حیات

مبارزات ما مبارزه ... دنیای داهای جوی حیات قاتلم ... !
- بجه -

نسخه سی هربرده ۱۰ غرور شر

سنگی پوسته ایله ۵ لیرا .
(اجنبی مملکتلر ایچین ۵ دولار)

ایونه واعلان ایشلری ایچین استانبول بوروسه
مراجعت ایدیلیر .
یازی ایشلرینک مرجعی آنقره مرکزیدر .

صافی : ۵۰

آنقره ، ۱۰ تشرین ثانی ، ۱۹۲۷

۲ نجی جلد

براهتفال مناسبتیه

بویوک فرانسه زطالمی «مارسه لن برتهلو» نک
طوع دینی کونک یوزنجی ییل دونومی ، علم
دنیا سنده یکیدن معظم تظاهرلره سبیت ویردی .
بشریت ، یوکسک مساعیسه علم تاریخده چوق
بارلاق برشرف صحیفه سی اشغال ایدن بویوک
عالمه قارشی بورجلی اولدینی شکران وظیفه سی
بو وسیله ایله تکرار خاطرلادی . «صوربون» ده
بوتون مدنی ملتلرک اشتراکیله یاپیلان محشم
مراسم ، و اونکله مترافق اولارق هر طرفده
ترتیب ایدیلن علمی احتفاللر ، اوکا عائد نشر
ایدیلن یوزلرجه مقاله لر ، اثرلر ، بوقدر شناسلغک
صریح بر افاده سیدر . پارسده مختلف ملتلرک
مادی یاردیملریله تمیل طاشی آتیلان «بین الملل
کیمیاوردی» ، «برتهلو» نک یوکسک خاطر سه
اتحاد ایدیلش برشکران آیده سندن باشقا برشی
دکدر . ایشته استانبول دارالفنونیه ده ، کچن
پرشنه ، معارف و کلمزک فخری ریاستی آلتنده
ترتیب ایتدیکی احتفال ایله ، یالکز فرانسه نک
دکل بوتون انسانیتک مفاخرندن اولان بویوک
عالمه نه درین بر علاقه یله مربوط اولدینی
کوستر مشدر . جمهوریت تورکیه سنک بین الملل
علم و فکر جریانلرینه قارشی نه قدر حساس ،
نه قدر علاقه دار اولدینی بردفعه داهای کوستره
بو واقعه ، بو کونکی اداره ایله اسکی اداره لر
آراسنده کی ذهنیت فرقنی ده پک بارز بر شکلده
ایضاح ایده بیلیر .

«مارسه لن برتهلو» یالکز بویوک برکیمیا کر ،
ساده جه بوساحده اسکی تلقیلری دیکشدرمش
ویکی حدودلر آجش بر عالم دکل ، فکر و صنعت

دیکله نه دن ، اکلنه دن کچره ن «برتهلو» ،
انسان سعینک نه لره مقتدر اولاییله جکینی اعظمی
قوتله کوستره ن بر «آیده» صایلا بیلیر . بو
متواضع ، بویوک روحی آدام ، هیچ بر زمان
شان و شرف آرقه سنده قوشمادی ؛ لکن کرک
صاغلقنده کرک تولومندن صوکر ، استحقاق
ایتدیکی بوتون شرفلره مالک اولدی . کشفیاتی
اوکا ماده میلیونلر تأمین ایده بیلیدی ؛ فقط
قناعتکار عالم ، مملکتک و انسانیتک نفی ایچون ،
اونلردن ده استغنا کوستردی . او ، علمک مطلق
صورتده قدرته قانع بر «پوزیتیویست» ، بشریتک
استقبالده رفاه و سعادتدن مطمئن ، نیکین ،
حراندیش بر انسان ، و سیاسی عقیده سی اعتباریله ده
تام معناسیله وطن پرور بر جمهورنجی ایدی .

سیاست و اقتصادی منفعتلر ، فردلری
و جمعیتلری چوق دفعه بر برندن آیریر ؛ لکن
علم و صنعت ، انسانیتک بو الهی محصوللری ،
انسانلرک اک اصیل و اک فراغتکار حسلرینی
تحریک ایده رک اونلری طوپلار ، برلشدریر ؛
بویوک عالملر و بویوک صنعتکارلر ، ایشته بونقطه
نظردن ، ساده جه کندیلرینی یتیشدیره ن ملتلرک
دکل ، بلکه بوتون بشریتک مفاخرندن صایلا بیلیر .
انسانیت ، آنجاق بو جنس بویوک آداملرک
موجودیتی ، رهبرلکی ، مساعیسی سایه سنده
حقیقی ماهیتی ادراک ایتکده در . یالکز فرانسه
ملتنک بر جوجوغی دکل بوتون بشریتک سوکیلی
اولادی اولان «برتهلو» ، ایشته بو جنس بویوک
آداملردن ، بشریت خادم لردن بریدر . حیاتی
و مساعیسی تورک کنجلیکی ایچون چوق تربیتکار

عالمک بوتون تجلیلریله علاقه دار اولان چوق
کنیش ، چوق احاطه لی برده ایدی . تحصیل
و تربیه سی ، فطری قابلیتلی ، فلسفه ، ادبیات ،
تاریخ ساحه لرنده کی واسع معلوماتی ، اونی معین
بر اختصاص ساحه سنک دار دائره سنده بو غولقدن
قورنارمشدی . کندیسندن اول بر برینه تماماً
یابانچی ایکی آیری ساحه کی تلقی اولونان «معدنی
کیمیا» ایله «عضوی کیمیا» آراسنده کی فرق لری
قالدیرمه سی ، اوزمانا قدر آنجق حیاتک تشکیل
ایده بیلدیکی ظن اولونان عضوی جسملری کیمیوی
ترکیب سایه سنده وجوده کتیره بیلرک کاشانی
یکدیگرندن آیران بولملری یقینه سی ، شبهه سز ،
بودماغک چوق قوتلی بر تاریخی و فلسفی تربیه دن
نصیه دار اولماسیله قابل اولمشدر . «مارسه لن
برتهلو» مفکره سی هیچ بر زمان لابوراتوارینک
درت دیواری آراسنده محصور بر اقایان ، و حیاتک
بوتون مسئله لرینی هیئت عمومیه سیله ادراک
واحاطه یه ، حله چالیشان بر فیلسوف ، بر متفکر دی .
یالکز کیمیا منتسبلرینک دکل ، فکر و فلسفه یله
مناسبتی اولان هر فردک بو بویوک عالمه قارشی
کوستردیکی ده رین و صمیمی علاقه ، ایشته بوندن
دولاییدر . مملکت سزده مثبت علملره اوغراشا نلرک
اکثریتله صنعت ، فلسفه یه ، تاریخ نه قدر لاقید
و - مع الاسف - حتی استخفافکار داوراندقلرینی
کورورز ؛ «برتهلو» یی بو کیلره دائماً بر نمونه
کی کوستر مک ، مملکت سز ایچون چوق مفید اولور .
«برتهلو» نک یاشامه و چالیشمه طرز ی ،
تورک کنجلیکی ایچون بر موده ل تشکیل ایتدیر ؛
بوتون حیاتی علم و حقیقت عشقیله هیچ دورمه دن ،



ترقي فکريک منشا و نظامي

۱۸ نجی عصر آلمانيا سنده

— ۱۴ —

(هرهدهر) [۱۷۴۴ - ۱۸۰۳] کلينجه ،
(قانت) ک اک کزیده طلبه لرندن بری اولان بو
کزیده محرر ، خوجاسنک دوغوب بويديکی
(کونيهبرغ) ده ارن سکز ياشندن بکرمي ياشنه
قادار (شکپير) ايله اسقوجيالي (مافقه رسون) ک (۱۷۶۲)
و (۱۷۶۳) سنه لرنده نشر ايديکی اوسيان سه لتيکلرينک
اشعاريني احتراصله او قودقندن سوکرا ابتدائي اقوامک کوکلدن
دوغان شعرلرینه حيران اولور . دها سوکرا يعني
(۱۷۶۵) دهينه انگليزلردن (Percy) نکه اسکي انگليز
شاعرينک يادکارلری « ناميله نشر ايديکی انگليز
خلق شعرلرينده او قودقندن سوکرا بو خصوصده کی
مفتوني تي بستيون آرتيور . (۱۷۶۷ - ۱۷۶۸) ده
« يکی آلمان ادبياتي حقنده فقره لر » ناميله بر اثر
نشر ايدييور . (۱۷۷۰ - ۱۷۷۱) ده (ستراسبورغ) ده
کنديسندن بش ياش کوچوک اولان (کونه) ايله
طانيشور . « لسانک منشا ی » نامنده کی اثرينده
(ستراسبورغ) ده يازيور [۱۷۷۰] . بو اثر
کک لسان و کرک شعرده بولونان طوعی و طبعی
روح محموللريني کوسترمک ايچون يازيلمشدر . بوشاده
(کونه) ايله آرقداشلق ايديکندن اونی ايچنده
ياشادقلری « تنور » عصری ده نيلن حرارتسز عقل
مفتوني تندن صوغونوب قروه وسطا ، سروه راسکی
بونامه توجه ايده رک کوکلدن کلن جانلی اثرلره

موضوع بحث اولسون . غريبک بويکونکی حياتنک عملی
ونظري عمده لرینی بر جوق اسلام و شرق ملتيرينه
طانيشوران ، اولنلرک فکری انکشافه حاکم اولان
تورکلردر . بوندن اون آلتی سنه اول اجتماعي
لهوی برول شرق ملتيرينک اويانماسندن بحث ايدرکن
« بو حرکتده تورکلرک رولی پک بويوک و اهميتی اولور »
ديمشدی . او زمان بن ، سوریه ليلرک و آرنان وودلرک
تورک ملتندن اوز اقلاشق ايسته دکلرينه باقارق مدرسمک
فکرينه تماماً اشتراک ايده مه مشدم . فقط شيمدی
کورويورم که تاريخ ، تورکه ، شرقده يکی بر حاکميت
رولی ، معنويات اوزرينه ، شرق ملتيرينک انکشاف
فکريسي اوزرينه حاکميت رولی حاضر لامقده در .
وظيفه مزده بو شرقي روله لايق اولديغيزی اثبات
ايله مکدر .

محمد عزت

اعتذار — فرانسه جه مصر اعلمی ترجمه ايتمه
چاليشدم ، فقط موفق اولامادم .

فضيلتلر يکديکرينه قاريشديريلوردی ، فرد ايچون
محقق فضيلت و مزيث اولانک ، ملت ايچون ده برلياقت
تشکيل ايده جکی طن اولونوبوردی . ديگر طرفدن
اوج بش سنه طرفنده وقايم ، تورک ملتک مزعج
مسافرلری ، او صاحبدن اوسته چيقمق ايسته دکلری
زمان قولندن طوتوب آتاجق وشايان حيرت جرآنک .
رقلر کوستره جک بر سجه به مالک اولديغنی اثبات
ايدييوردي .

او زماندنبري تاريخده تورکه يکی بررول ، يکی بر
خصوصی هدف کوسترمک ايسته ين نشر ياته تصادف
ايتمه دم . لکن بوکا دائر تأسيس ايديله جک بر مناقشه نک
جوق فائده لی اولاجفته امين . تورک کنجلی ، هيچ
اوللازه اولنلرک اک بويکک دويقولی و آچيق ذهني
اولانلر ، بويکک ملی هدفلر طاشيمغه ، وبوملی هدفلره ده
بين المل تاريخ ايچنده بر موقع و بر مکه محتاجدرلر .
اسکی زمانلرده تورکک تربيه سی عرقک تأسيس ايتمش
اولديغنی امپراطورلرک عسکری و شرعی - حقوقي هدفلرينه
کوره ايدي ، مفکوره سی بو هدفلردن عبارت ايدي .
شيمدی ، ماضيه بر دها و بريله ميه جک صورتده
کومولش اولان بو هدفلر يرينه « مسافر بررولرک ايله
تواضي » می اقامه ايده جکیز ؟ بو جيليز آغاجک کولک .
سنده روح فرحلا نوب قوت قازانا بيليرمی ؟

احتمال مرحوم ضيا کوك آلپ قدر يکی بر
مفکوره نوخومی صاچق ، تورک تاريخنه يکی بر معنا
و بر مک احتياجي اثرلرنده کوسترن بر متفکر بر دها
بو قدر . فقط اولنک « تورک مدنيتی تاريخی » نه باقيکیز ،
اسلام دينک نفوذندن مستقل اولارق تورکک بئلکنه
خاص اولان هدفی نه دن عبارت کورويور : « ابي کينمک ،
ابي ياشامق ! » واقعا ضيانک پک خام اولارق اورتابه
آنديغی بو فکرك ايشله نه سی پک اعلا ممکندر .

دينه بيليرکه : طوی وشوله ن ضيا فتلرينه باقارق
واولنلری اساس انخاذا يده رک « ابي ياشامق » دستورینی
مادی ، عادتا حيواني بر معناده آکلما ماليدر . « ابي
ياشامق » بونون قوتلر عزی تام اولارق انکشاف
ايتديروب ياشامق ديمکدر ، بو قوتلرک شاهی ايسه
معنوی حياتده تجلی ايده ندر . ارحالده ابي ياشامق
طبيعه حاکم اولارق ، دنيا اوزرنده انسانلق سلطنتی
قورارق و حريتی قازانارق ياشامق ديمکدر . تورک
بوندن بويله آنجق بو غايه يی طانيشور . بو رأيی قبول
ايدييورم . لکن بو غايه نک يالکيز تورکلره دکل ،
غرب مدنيتی چرچيوه سنه داخل بونون ملتله ده عائد
اولديغی علاوه ايتک شرطيله . تورک ايسه بويوله
مع الناسف کيری قالشدر ، شيمديکک ياباييلديکی شی
غريبلرک پيشندن ايری ترقي آديلمی آتمقدن عبارتدر .
عجا تورکک ، تورک اولديغی ايچون ، وغريبلرک اوکته
کچرک تعقيب ايده جکی بر هدف کوستريله مزی ؟
بوکه تورکی تاريخ صحنه سنده بر فيکوران وضعيتنده
قالغه می محکوم ايتک ايسته نييور ؟

طنمه کوره بويکونکی جوغرافيا بوسؤالک جوابی
واضح اولارق و برر . بو کون بر جوق اسلام و شرق
ملتيرينه مدنيتک يکی هدفلريني طانيشوران تورکلردر .
ايتير مطبعه جيلق ، غزنه جيلق کی صنعتلر ، ايتير طب
کی حقوقي کبی ، په داغوزی کبی ، رياضي کبی علملر

قارشی دويديغی وجدی آرقداشنه سرايت ايتديريلور ،
(فائوست) ک باش قسيميله (وهرتهر) ايشته بو
وجدله يازيليور . (هرهدهر) ، (۱۷۷۴) ده
بشريتک ترقياتی حقنده کی فکرلرينه معکس اولان
« بشريتک تربيه سی ايچون بر تاريخ فلسفه سی دها »
نام اثرینی نشر ايديکی زمان (کونه) ده (وهرتهر) یی
ودهاسنک بر دنيه انفاق ايديکی (ستراسبورغ) ده
باشلاغش اولان (فائوست) ک ايلک قسمی
يازوب ييتيرمش بولونيوردی . (م . کينه) طرفندن
« تاريخ بشرک فلسفه سی حقنده فکرلر » ناميله
فرانسه جه به ترجمه ايديلن بو اثرک (۱۵) نجی
کتابنده نوع بشرک ترقياتی حقنده عمومی کوروشلر
سرد ايده رک بوياده تام بر نظريه بايغه چاليشير
وفي الواقع امثال اولان اثرلر آراسنده دها کينش
ودها نافذ کوروشلره موفق اولور . يالکيز سيسته ماتیک
بر صورتده يازيلما دینی ايچون سرد ايديکی قاعده
کليه لرله تاريخ اقوام حقنده کی جزئی حکملری
آراسنده تناقضلرده دوشمکدن قورونولاماز .

(هرهدهر) ، هر شيدن اول اخلاقک مترقي
بر صورتده انکشاف ايديکينه هيچ بر معارضه
قولاق آصايه جق بر عزم ايله اينامشدر : « بشريتک
بونون ارکانی نهايت النهايه خير عمومی به خدمتله مکلفدرلر .
بو کون تخريبکار اولان اقتدارلر ، محافظه کار اقتدارلر
قارشيسنده کريله به کريله نهايت کنديلری ده فائده لی
اولورلر . »

(قانت) ک شا کردی اولق دولاييسيله کنديسنی
اک جوق اخلاق ترقي مشغول ايديور و خوجاسنک
بو خصوصده کی سرت و وقور قناعتی اوکاده سرايت
ايتمش بولونيور : عقل و عمال زمان ايله کنديلرنده
مندج قانونلره توفيقاً انسانلر آراسنده انتشار
ايتک وانسانيته و دها دوامی علملر قورمقله مکلفدرلر ...
« روحلرمزی توکنمز بر نشاطله دولدوران شی ،
طبع بشرک قانونلردن چيقان فضيلت عطري ني نفس
ايتک ، نه ديي-ورم ، اونی اراده لرمنه رغماً بزی
کندی جوهری ايله بوغوردیغنی کورمکدر . »

بو متفکره کوره ترقي به اساس اولان قانون ،
شرک کندی کنديسنی اصلاح و تصحيح ايتمه سيدر :
« انسانلری خطادن منز قيلامايان آله اولره
خطالرک ماهيتی ايرکن کوسترمک صورتيله عقل موهبه سی
ويرديکی مخلوقلريني کندی خطالريله اصلاح ايتکی
ديله مشدر . . . آکلشيلان عقل و حکمت يوللری
انسانه بالذات نظامسز قلله تعليم ايديلکک اعجاب ايتمش
وعينی عقل و حکمت بولنده دوام ايتدکجه کال و پايدارانی
يالکيز خيرک تأسيس ايده بيله جکني کيتدکجه دها
أبی آکلامشدر . »

تام بر جسارت و عزم ايله قهر ايديله مش بر
شرک شامتلرندن قولای قولای قورونولونه مایه جفته
نظر دقتی جلب ايتک ايتيرکن : « حکمت ربانيه
فتنه و فسادلره کنديلرينه معادل فسادلری مسلط
ايتمکدن باشقه بر علاج قوللانماز . چوجقلر بابالرينک
خطالريني ، ملتلر رئيسلرينک بصيرتسز لکلريني ، اخلاف
اسلافک تسيللريني چکر . بصيرتسز فرد ويا بشريت

ضرورت عقل و عدالت سوختن ایستاده به قیادار خطا و ضلالتیست که تمام ادب و دور قیادری کور و لر . (هردر) ه کوره آله انسانی حر یارانش و مقدراتی ده کمال و سعادت ساده جه اخلاق سیرته تابع اولق اوزره کندی آله برافشدر . و بو جهندن نوع بشرک بوتون هیئتلی عینی شرائط ایچنده درلر . نوع بشرک کافه سنک هب بردن تک برغابه و کماله دوغرو کیتدیکی و آنجق سوک بطلرک بوتون ادراک ایده بیله جکی فرضیه سنه مخالفتله ده رک : « ناصیل ، ناصیل ! انسان بونجه فکری و ارادی نرقیلره ، بونجه جهد و مساعی به نوع بشرک غایه عالیسی ایچونمی قاتلانجق ؟ دیمک بوتون بطلر ، کندی پریشان انقاض سعادتلی اوستنده بوکسله جک سوک بطن ایچونمی چالیشورلر ؟ ای دنیانک هر بوجاغنده سنه لر و عصرلر کچیرمش انسانلر ! سزلر آنجق سوک دورلده کلرک سعادتلی آوروپا مدیتنه مدیون مسایه جق بو اخلافکر ایچونمی طویراقلری کیکرکزله دولودردیکر ؟ بو درجه مغرور بر دوشونوش طبیعتک علو شخصیتته بر حقارت دکلیدر ؟ جناب حق اولادلرینک مسعودیت قدرلری صنی واسطه لر اوزرینه تأسیس ایده مه ز ، بالعکس هر انسان کندیسنه مقدر اولان شکلی ، مسعود اولایله جکی یگانه مداری کندی سعادتک اولجوسیه برلکده کنندنه طاشیر . بوتون ایچوندرکه طبیعت ممکن اولان هر درلو بشرکلری یارانشدر . » بو اعتبارله (هردر) ک نظرنده بوتون جمعیلر مساوی درجه ده حقل و طبعیدرلر : « نوع بشر زنجیرینک هر خلقه سی یاشامق حقی کندی موجودیتنه طاشیر و بونی کنندنه کوره انکشاف ایتدیرر . » بوسیدن بر قومک تکمل درجه سنی ، دیگر بر قومک تقدیرینه کوره حکم ایتمکدن صاقینق لازمدر .

خلاصه ، « بوتون قوملری قوجا قیادیه جق حرث بشر زنجیری ، غیر مساوی منحیلر و خط منکسرلردن ترکیب ایدوب بوتونلر هر بری آیری آیری تعالی و انحطاط تناوبلرینه تقابل ایدر و هپسنک کندیلرینه مخصوص بر حد اعظمیلری واردر . . . نوع بشر مقدر اولان ترقیاته حرث و شکل ده کیشدیرمکه واصل اولور . رفاهک دائمی اولایله سی و عقل عدالت مستند بر حیات یاشامقله ممکندر . . . شورشک مبدای اولان عدالتلرک یاپیلان خطلرک جزاسنی چکدیره چکدیره جمعیتی بیتیرر . . . انسانلرک بوندن بویه عقل و عدالتدن باشقه اوکوره نه جک برشیلری یوقدر . عقل و عدالتی بر کره عملیات ساحه سنه کچیرسینلر ؛ روحلرینک اعماقنده نور ، قلبلرنده خیر ، اثرلرنده کمال ، حیاتلرنده سعادت در حال باشلار . زنجیلر بیله بو شرائطده قدیم یونانیلر قیادار کوزهل بر جمعیت یابه بیلیرلر . عقل و عدالتک موازنه سی بر کره بوزولایه کورسون ، بوزولقدن سوکرا دوزمه سی جوق همت و زمان ایستر . فقط حمد اولسون که زمان کچدکجه هر ایکسی ده انسانلر آراسنده انتشار ایدرک بشریتی داها دواملی اساسلره باغلیور و نوع بشرک حرثی داها واسع بر انکشاف قازانیور . چونکه بر خیر

اعلا نوع بشرک قدرینی تنظیم ایدیور . بوتون ایچون خیر اعلا ده مندیج یوکسک دیله ک و مقصدلرک تحققنه یاردیم ایتمکدن داها نجیب بر مزیت ، داها تمیز و دواملی بر سعادت یوقدر . »

« حلاله کی حیاتک معناسی بشرینک تربیه سنده یعنی انسانی کندی جهدلرله داها اصل و داها حریر مخلوق باعقده طویلاندینی کی نهایت اولاجق ده بودر . » (هردر) ه کوره ترقینک استنادکاهی نه بعض عرقلرک ممتازیتی ، نه ده موقع جغرافیدر . عقل و عدالتک سلطنتی استهداف ایدن هر فرد و قوم محقق بر کماله ایرر . ترقینک حصولنده اخلاقه اک جوق اهمیت و برهن بومفکر ، اخلاقدن (قانت) کی حس اخلاقینک اک ذهنی و متکامل شکلی اولان « عدالت » ی قصد ایتمکده و « سعادت » ی ده بوتون بر نتیجه سی کی کورمکده در . بوکونکی لسان ایله افاده ایدر سه ک (هردر) ، ترقینک ضمای فردلرک عاقبت و دولنک عدالتنده کورمکده در . نیته کیم بوقناغلرینی شو سطرلرده عکس ایتدیرر : « جمعیتک اک آشاغی طبقه لرنده بولونانلر بیله عقل و عدالت قانونلرینه اطاعتله مکلف و بوتونلرک تأمین ایتدیکی رفاه و استقراردن مستفیددرلر . نصف قاعده لرندن هله بر انحراف ایتسینلر ، خطلرینک جزاسنی در حال چکر و بو جزا اونلری جوق کچمه دن عقل و عدالت عودته مجبور ایدر . . . چونکه انسانلرک کنه و جوهری ، قدر و غایه سی عقل و عدالتدر . »

(هردر) ک سیستماتیک بر ترقی نظریه سی یابه مامه سنک باشلیجه سبی بر طرفدن (قانت) ک تأثیری آلتنده بولونعه سی ، دیگر طرفدن ده رومانیتک نظریه به مجلوب اولماسیدر . بوتون ایچوندرکه حاللرندن مسعودطن ایتدیکی چین ، ژاپون ، موغول و هندیلرک اولدقلری کی قالمه لرینه ایمره ندیکنی کوستره جک افاده لرده بولونور . مثلاً بوتونلر : سزلر اوکده دائماً اوزاقلاشوب قاچان بر ساحلی هیچ طاسه ایتمه رک بیکرجه سنه در اولدیفکر کبیسکر . نه مسعودسکر که موجات اعصارک مجهول دکزلره کونوردیکی بو بیتیه جک یولچینی سز بشریت کیسنک اک مسترع بر یرنده تعقیب ایدیورسکر . »

(شفته سبوری) نک فضیاتی « الهی بر انسیاق » کی قبول ایدن نظریه سندن متأثر اولار قده : « بوتون بوتون واصل حسلرک تخمیلری ارضک هر طرفنده موجوددر . مللر ایچنده یاشادقلری اقلیم ، طرز حیات ، عنعنه و کندیلرینه مخصوص الجارک مساعده لری نسبتنده عمومیتله انکشاف ایتشلردر »

فقط ایجه دقت ایدیلر سه بوتون بو ایده الیت ورومانیتک کوروشلر آراسنده قدرجیلک تکاملجیلک آراسنده بر آکلیش وارکه (هردر) ی کندندن اولکی و یامعاصر ترقی فکریاتجیلرندن آیران بر نقطه در . اونجه اولاجق و اولایله جک شی بهمه حال اولشدر و یا اولایله جکدر . نیته کیم رومالیر حقنده « بوتونلر نه اولغه امکان واردیسه اونی اولدیلر » دیدکدن سوکرا « یر یوزنده چیچکلنه بیله جک نه وار سه موسم ،

اقلیم و برینی بولدینی زمان چیچکلنمشلردر . » دیمه سی بعض فرانسر منقدرلرک تفسیر ایتدکلری طرزده تام بر قدرجیلک کی کورمکدن زیاده تکاملجی بر سه زیش اولار ق قبول ایتک بکا داها دوغرو کورونیور . ذاتاً بوتون بو تضاد و قصورلر بر سیستمه تبعیت ایدمکجه نه قله قیزم یابه سنندن ایلری کلشدر .

مادیات ساحه سنده کوردیکی اک بوتون ترقیات عامللری ده « اقلیم » و « تشکیلات » در : « انسانک سعادت هر یرده اقلیم و تشکیلاته تابعدر . »

« انسان هر شیتی کندیسنک وجوده کتیردیکنه اینانعه نه قیادار مستعد اولور سه اولسون ، لکله لرینک انکشافنده خارجی طبیعتک تأثیرلرینه تابع اولدینی محققدر . » ده بن (هردر) عینی زمانده تاریخک طبیعت کی مشاهده و تدقیق ایدیله سی و تاریخ قانونلرینک تاریخی حادته لر دن جیقار یله سی طرفداریدر . روحک عضویت و محیطی تأثیرلره تابع اولدیفته اینانعه مطلق دکل مقید بر حریت طایفه . طبیعت ایچنده انسان نامیه آیری بر قوت قبول ایتمه دیکی ایچون ساده جه تفکر صرف محصولی مطلق بر غایه و یا مطلق بر ترقی مفکوره سی تصور ایدم . بشریت ترقی ایدیور سه ده بوتون اولدن تعین و یا ادراک ایدیله بیله جک ایده ال بر استقبال اولاماز . انسانک بالذات و مستقلاً یارانه جنی مفکوره مطلق بر حقیقت اولایوب ساده جه بر تخمیندن عبارتدر . و بویه بر تخمین حریت ، آرزو و اراده مزله تحقق ایتدیر یله مز . ترقی ایچون اصل یاپیله جق شی ، ماضینک واقعلرینی بر تاریخ طبیعی عالمی کی تدقیقدن سوکرا حالک طبیعی واجتماعی وضعیت و شرائطنی تحلیل ایله بونلردن استخراج ایدیله جک قاعده و قانونلره کوره مساعی و جهد صرف ایتکدر . بو خصوصده (هردر) له (قونور سه) مقایسه ایدیله جک اولور سه ، ایکنجینک اثرینی داها سوکرا یازمه سنه رعما ، فاقیت آلمان متفکر نده در . طبیعتده کی اک اوافق بر تحولک عظیم معنوی نتیجه لره بادی اولاجقنی آکلاتیرکن شویله ده در : « ای هر شیتک آناسی اولان آکلاشیلماز طبیعت ! نوع بشرک مقدراتی نه که وشه ک ایلرله صارمشک که قافا و دماغده اوافق بر ده کیشیکلک ، اقلیمده خفیف بر تحول انسانلرک فعل و حرکت سیستمه ملرنده تبدلره کافی کلیر . »

آوروپانک ترقیسنی ایضاح ایتک ایسته بن سطرلر نده : « آوروپا ، مدنی عالمده اشغال ایتدیکی حرث و یابه بی هانکی خارقه لرله اکتساب ایتدی دیه سور یله جق اولور سه و یر یله جک جواب شودر : زمان ، مکان ، احوال و احتیاجلر و ماضینک دالغله لری هب برلکده اونی بو مدیته کونوردیلر . فقط هر شیره یور مؤثر

اولور اونک منظم ، طویلور سیمه ماتیک مهربلری ایله حرفت و کوزهل صنعتلرده کی یوکسلکیدر . » داها جوق ماضینک ترقیاتی ایضاحه چالیشان و استقبالی عقل و عدالت بره نسبی دائره سنده وقوعاتک ایجاباته ترک ایدن (هردر) دن اون سنه سوکرا « بر دنیا همشهریسی نظر نده تاریخ عمومی فکری نه اولاییلر ؟ » [۱۷۸۴] نامیه (قانت) ک



سياسي تفكير و جمعيت

— ۲ —

اسکي زمانه - ايلک سياسي جرياندار

پروبله، معبود و کائنات آراسته کي نسبته تماسدن کنديسي قورتاراماز . اسکي آلن دونياسنک ايلک صفحه سنده معبود و کائنات پروبله مناقشه ايديلکينه شهبه يوقدر . قسه نوفانهس Xenophanes (عيسادن اول ۵۷۰ ده قولوفونده دوغمشدر .) بزى بوخصوصده اهميتلى صورتده تنوير ايده بيلير . بواللاس شهرلرني بوينه دولاشان کسکين کوروشلو راپسود، اوزون برسياحتک و برديکي تجربه ايله جهزدر، (Ueber die Theologie des Xenophanes نه مراجعت .) شعرلرني اوقومقله حياتي تأمين ايدهن بو سيار شاعر ؛ عيني زمانده دورينک فکرلرني ، سياسي تفکيلرني آچيقدن آچيفه مناقشه ايدهن بر پروباغانداچيدر . عصرمرنه قادار محافظه ايديلهن شعرينک بعضي بارچالرندن آ کلاشيلورکه او ؛ اُک اسکي ميتولوژييه قارشى صوکه درجهده صريح مخالف بر وضعیت آلمشدر . قسه نوفانهس ؛ هومهردن ، هزيبوددن قطعياً خوشلانماز، (قارل فورلندهر - فلسفه تاريخي) . سبده سياسي و اخلاقيدر . چونکه ؛ بوايکي شاعر ؛ معبودلره تاميله انساني ميزيتلر اضافه ايدييورلر . اونلرک معبودلري انسانلر کي يالان سويلور، خيرسزلى ، چاپوچليق ياپيور ، قاريلرني آله تايورلر . معبودلرک تصوير طرزلريني ده موافق بوليور . « اوکوزلرک و آرسلانلرک آللري اولسه يدي ، رسم ياپاييله لردي معبودلرني اوکوز و آرسلان شکلنده ياپارلردي ! » قسه نوفانهسک سرت تنقيدلري ؛ دورنده اويانمش اولان ، ياخود اويانمايه باشلايان اجتماعي و سياسي تفکيلرک افاده سيدر . اويله آ کلاشيلورکه : وارلرک بر جوهره ارجاي جهدي طرزنده کوزه چاربان ديني و فلسفي جريانک عمومي وضعيته بويوک برارتباطي واردر . خلق دينده باشلايان ره فورم جرياني ، وارلق پروبله مناقشه سيله برلکده يورويور . بودورک سياسي و اجتماعي تفکيلري صوقراط و افلاطون دورينک جمعيت تفکيلرني حاضرليور . فاقاط آراده ، فلسفه و تفکر تاريخنده « آنتروپولوژيک دور » ديه معلوم اولان برانتقال دوره سي واردر : صوفيستر . .

صوفيسترک تمثيل ايديکلري جريانه رونه سانس آراسته - بعضي نوقطالرده - اهميتلى بکزه ييشلر کوزه چاربار . اورتا زمانک صوکلرينه دوغرو روما کليسه سنده مختلف ديني استقامتلر ، زهدي تشکلر شکلنده باش کويسته رهن ، داها صوکرالري بوس بوتون وضوح قازانان ديني وحدت انحلاي ؛ هزيبود و هومهر زمانلرنده عيني طرزنده حس ايديلهيه باشلامشدر . فاقاط بوکا مقابل راپسودلر ، منقبه لر ترنم ايدهن شعرلريله آلن دونياسنک کولتور وحدته اهميتلى برصورتده عامل اولويور . بز، اويله راپسودلره تصادف ايدييورزکه : ييکي تفکيله ، سياسي کوروشلره يول آچيورلر . راپسود ؛ داها صوکرالري جاهليه دورينک عرب شاعرلري کيبي افکار عموميه نك مؤثر برعنايدر . ديني اوتوريتته نك صارصيلمايه باشلاماسي اوزرينه راپسودک رولي ، داها زياده اهميت قازانمش اولويور . بشنجي عصرک (عيسادن اول) اورتالرنده

آلن فکري حياتنک ايلک صفحه سي ، اجتماعي و سياسي تفکيلرک بوتون کنيشلکي ايله انکشافه مساعد ده کيلدر . هزيبوددن اعتباراً آرانيلان شي ؛ وارلرک جوهريدر . وارلق ناصل بر جوهردن انکشاف ايتمشدر ؟ آلزده کي وثيقه لرک دارلغه رغماً ، وارلرک ايلک بنيه سني تشکيل ايدين مختلف جوهر تفکيلرينه تصادف ايدييورز . ناله سه کوره ايلک ماده صودر ، أميه دوقلهس دورت عنصر (عناصر اربعه) قبول ايدييور . بز ، بوراده بوتون عنصر تفکيلرينه تماس ايتمک فکرنده ده کيلز . يالکز کويسته ريمک ايستيورزکه : بودورک تدقيق و مطالعه ساحه سي داها زياده « اولوش دونياسى » در . آريستوتله سک جوق دقت و مراق اويانديران برافاده سي ، بوقوزمولوژيک تفکر دورينک باشلانيجي حقنده بز آرجوق صريح ايزلرور بيله جک برماهينده در . بز، قوزمولوژيک دورى بوتون اجتماعي تفکيلردن محروم ، مجرد برتفکر دورى طرزنده قبول ايتمه قطعياً متمايل ده کيلز . قوتلى بر احتمال ايله ديه بيليرزکه : مناقشه ايديلهن « ايلک جوهر » لر ؛ اسکي آلن نه تولوژيسنک آنا پروبله ملري ايله علاقه داردر . ناله سه کوره « قوزموس » ؛ « دهمون » لرله دولودر . نالهس « هولوزوئيزم hylozoisme » ي ، يعنى جانسز وارلني جانلانديران وارلق تفقيسي ؛ قوتک ماده ده منديج اولدوغي شکلنده تفسير ايدييله بيله - اساس اعتباريله - ديني قوزموغونييه يابانجي بر محاکمه ده کيلدر . اويله آ کلاشيلورکه : اسکي آلن دونياسنک مختلف ملتلرله وقوعه کلن اقتصادي تماسلري دونيا و حيات تفقيسي خصوصنده قدرتلى بر عامل اولمشدر . باشقامتلرک اخلاق و دين تفکيلري آراسته کي فرقلرک - ايلک اوکجه - آنا پروبله ملره عائد مناقشه لره وجود و بره بيلمه سي قادار طبيعي برشي تصور اولوناماز . بوتون فلسفه تاريخلرنده « قوزمولوژيک » دور ديه قبول ايديلهن بو دورده مناقشه ايديلهن پروبله ملر ؛ ماهيت اعتباريله « اجتماعي » در . بواهميتلى مسأله نك تنويري ايچين اسکي آلن جعيتنک « قورولوش » نه کوز کزديرمک ايجاب ايدهر . صوکه تدقيقلره کوره آلن ميتولوژيى ايله آلن ديني بربرندن آبري شيلدر . فاقاط هر ديني تشکله اولدوغي کيبي آلن ديننده ده « آلسي ساتقيسون » داخل اولمش ميتولوژيک عنصرلر واردر . اخلاق و حيات تفکيلرني « ناکيد ايدهن » دينلرک اُک بويوک نوقطاسي ، هيچ شهبه سر ، معبود و کائناتدر . هيچ برنه تولوژي ، کنديسي بواهميتلى

بر يازيسي انتشار ايدهر . (قانت) بوراده طلبه سي کي نه قله تنيك قالمايوب تماماً ايده آليست و سيسته . ماتيكدر .

محترم رفيقم محمد امين بلك « قانت » نده بوخصوصده جوق و جيز تفصيلات اولديني ايچون بوراده يالکز فيلسوفک ترقى بشر حقنده کي عمومي تفقيسه بويوتلينک استناد ايتديکي قضيه لري خاطر لانتقله اکتفا ايده جکم .

بويوک آلمان فيلسوفه کوره بشريت اکی بويوک کالنه واقعه لرک ايجاب و ابراميله دکل کندي تأمل و حرييله کيدهر .

بويالک و عمومي حکمنک استناد ايتديکي قضيه لر شونلردر :

(۱) « بر مخلوقک بوتون طبيعي ملکه لري نهايت تماماً انکشاف ايتمک و غايه لرينه واصل اولقله مکلفدرلر . »

(۲) « عقلک تدریجي تکميله مشروط اولان ملکات انسانيه نك کافه سي تام انکشافلرينه واصل اولقى اقتداريله مکلفدرلر ؛ يالکز فردلرک قيصة عمرلري بوتون ملکه لري بويام انکشافه ايصال ايتمکه کافي کله ديکندن طبيعت بووظيفه ني صابيز برصيره نسلره توديع ايتمش و بو صورتله هر نسلک مکتسباتي اوکده کي نسله دور ايتديرمکه نوع بشره وضع ايتديکي کمال تخمى مطلوب درجه کاله سوق ايتمه نك يولنى بولمشدر . ايتته بو اوزون دوره فکرمرنه اولسون منادي تمايل و جهدلرمرنک اوزاق برغايه سي کي باشاماليدر . »

(۳) اويله کورونيورکه اک اسکي نسللر بونجه محتلي ايشلري کنديلرندن صوکر اکلرک نفعه ياييشلر و اوقادار ايش و مشقتلره ، پلاتي اساساً طبيعتک چيزمش اولديني بشريت ايده سني منادياً بويکسنتمک ايچون قاتلانملر و تا که کونک برنده بويوکسک و معظم بناده اخلاق اولاجق انسانلر ساکن اولقى سعادتى طابيتلر . »

(قانت) ، بوراده طلبه سي (ههردهر) ک قبول ايتمه ديکي بر فکري تحکيم ايدييور .

(۴) طبيعت ، نوع بشرک ملکه لرني انکشاف ايتديرمک ايچون کرک طبيعت و کرک جمعيت عاله منده تصادف ايديلن مقاومت ديدکمز برواسطه قوللانمشدر انسانک قوت ، ذکا و صنايعي انکشاف ايتديرهن هپ بومقاومتدر .

(۵) انسانلر ايچون اک مهم مسئله يعنى طبعمرنه کي بوتون اقتدارلرک تام برحاله انکشافلرينک مبرم شرطى هيچ کيمسه نك ديکريني متضرر ايتمه جک صورتده ملکه لرمرنن اعظمي برحريته مستفيد اولماسني تأمين ايده جک بر حقوق التزام ايتمش مدني بر جمعيت تأسيس ايتمه سيدر . نوع بشر قدرينک ديکر غايه لري آراسته بونايه ده ايريشمکه مکلفدر . »

ايتته اک ايده آليست و اک مطلق برترقي نظريه سي . ترقى فکري ايتجيفنک (قانت) ده قازانديني بويدهال شکلدن داها مضبوط و داها معقول بر نظريه ارتقى ياييله ماز . وفي الواقع ترقى فکري ايتجيفنک اک سيسته ماتيك و مکمل شکلى بونظريه اولمشدر ديه بيلير .

مصطفى شبيب